

Mens en Wereld

UITGAVE VAN HET HUMANISTISCH VERBOND 9e Jaargang no. 20 — 16 Oct. 1954

OUDEREN EN JONGEREN

VROEGERE geslachten wierpen de speer verder en hanteerden het schild machtiger dan de jeugd van nu! Dat leest men al bij Homerus; althans woorden van deze strekking. Drieduizend jaar geleden! De klacht over de „jeugd van tegenwoordig” schijnt zo oud te zijn als de mensheid. Dat betekent niet veel anders dan de vaststelling van het feit, dat de wereld verandert, en wij ook. Alleen, het gaat meestal met sprongen, van geslacht op geslacht. Daaruit ontstaan de tegenstellingen tussen de „ouderen” en de „jeugd”. Dat is in onze tijd niet anders. Deze jeugd, geboren in de na-crisisjaren, opgegroeid in de oorlog, en tot bewustzijn gekomen in een verscheurde wereld, draagt daarvan de duidelijke merktekenen. Ze heeft zoveel stelligheden voos en onhoudbaar bevonden, dat ze de overtuiging als zodanig is gaan wantrouwen.

Daarom kan de vraag gesteld worden of jongeren en ouderen wel in één verband kunnen samenleven. Ook ten aanzien van het Verbond is die vraag meer dan eens opgeworpen. Van de kant van de ouderen heeft men wel betwijfeld — en niet zonder grond — of de onvermijdelijke „wilde” uitingen der jeugd onze zaak wel zouden dienen. Voor de jongeren zijn bepaalde dingen zo doorzichtig en eenvoudig, dat ze met hun krasse uitspraken steeds gevaar lopen onze door ondervinding geschakeerde stellingname te ondermijnen. Aan de andere kant voelen wij humanisten ons veel te weinig dogmatisch om de jongeren langs organisatorische weg in ons gareel te dwingen. En van de kant van de jongeren ligt het eigenlijk niet anders, maar dan van de tegenovergestelde zijde bekeken. Zijn die ouderen niet veel te bedachtzaam, zien zij niet altijd overal bezwaren en problemen, en zullen ze ons jongeren, niet

door

dr J. P. van Praag

willen gebruiken voor hun doeleinden? Zo gezien is er beiderzijds veel te zeggen voor een veilig afstand houden.

Maar toch hebben we in het Verbond deze lijn niet gevolgd. Er is een H.J.G. als zelfstandige groepering, maar toch ook als deel van het grote geheel, met een eigen organisatorisch verband. Omdat we beseft hebben, dat de jongeren de ouderen niet kunnen missen en de ouderen de jongeren niet. De jeugd heeft onze ervaring nodig om productief te worden, en wij kunnen niet buiten het élan van de jeugd om niet te verstarren.

MEET de H.J.B. — de benedentwintigjarigen — is de band vrij los: we willen ze immers niet kneden tot humanistjes, maar ze vrij laten opgroeien in een humanistische sfeer. Met de H.J.G.-ers — de twintig-tot-dertig-jarigen — voelen we ons hecht verbonden; niet omdat we ze voor ons doel willen gebruiken, maar omdat we ons gedragen weten door dezelfde humanistische overtuiging. Want deze overtuiging spreekt van de eigen waarde van ieder menskind, de eigen verantwoordelijkheid voor denken en doen, de eigen taak in persoonlijk en maatschappelijk leven. In deze overtuiging voelen ouderen en jongeren zich verbonden. Omdat in de kracht der overtuiging tegelijk de openheid voor de levensvragen besloten ligt.

Zo staan ouderen en jongeren tezamen voor één taak: gezamenlijk een centrum van bezinning en bezieling te vormen voor hen die elders de grond niet vinden waarin ze wortelen kunnen. Ze vervullen die

taak met vallen en opstaan; ouderen en jongeren met hun eigen verdiensten en hun eigen tekortkomingen. Ze hebben zich aangesloten in het besef van een gemeenschappelijke taak en verantwoordelijkheid; wetend dat wat de een doet of laat, de ander, ook zonder organisatorische band, zou worden aangerekend.

LATEN de jongeren daarbij profiteren van de bezonkenheid en verdraagzaamheid, die als het goed is de verworvenheden van de rijpere leeftijd zijn; laten de ouderen daarbij niet vergeten, dat de vernieuwingswil en het verlangen van de jeugd de kostbaarste goederen zijn, die een mens door de desillusies van het leven heeft mee te dragen. Laten ze in dit besef beide stáan voor hun overtuiging, en hun verantwoordelijkheid niet ontvluchten, maar aanvaarden.

Jongeren-nummer

Dit nummer is, in verband met propaganda-actie van de Humanistische Jongeren Gemeenschap, vrijwel geheel gewijd aan de H.J.G. en aan enkele vraagstukken, die jongeren en ouderen betreffen.

Op andere pagina's:

2. Radio is geen speeldoos (ook niet voor jongeren...);
3. Jongere schrijvers, jongere lezers;
4. Bestaansrecht van de Humanistische Jongeren Gemeenschap;
5. De nieuwe weg;
6. Het onderwijs en de jongeren;
7. Stand op de Damesbeurs; Adressen H.J.G.; Humanistische Jeugd Beweging;
8. Verheugende groei van „Humanitas”.

LUISTERFREQUENTIE noch luistervoorkeur van de jongere generatie wijken opvallend van de landelijke af. In vele gezinnen, vooral in de lagere milieus, bepaalden de oudere kinderen de programmakeuze... Aan hun overige recreatie, zowel passief als actief (o.m. lezen, musiceren, dansen en bioscoopbezoek besteden zij meer tijd) zonder dat van een opvallend verschil met die der ouderen sprake is."

"Het grootste deel van de programma's voor jonge mensen (in het bijzonder in de Verenigde Staten) wordt gevormd door kinderuitzendingen, ingesteld op een zeer jeugdig publiek. Jeugdconcerten en „radio-magazines" zijn de enige programma's speciaal voor jongeren. Jonge mensen van 12 tot 18 jaar zijn daardoor gedwongen naar uitzendingen voor volwassenen te luisteren en verliezen hun belangstelling in de speciaal voor kinderen verzorgde programma's.

Twee citaten. Het eerste is een der conclusies uit het rapport van het Centraal Bureau voor de Statistiek „Radio en vrijetijdsbesteding". Het heeft dus speciaal op de Nederlandse jongeren betrekking.

Het tweede is uit „The child audience", een UNESCO-rapport over pers, radio en film voor kinderen. De gegevens, waaruit deze conclusie is afgeleid, zijn verkregen uit een onderzoek in twaalf landen, die „karakteristiek mogen heten voor verschillende beschavingen".

Laat ik beginnen met de tweede conclusie. Ik geloof niet, dat zij voor ons land geheel opgaat. Het echte kindertje (Antoinette van Dijk, de familie Mulder) heeft bij ons afgedaan. In de jeugduitzendingen van alle grote omroepverenigingen wordt wel degelijk een onderscheid gemaakt tussen kleuters, kinderen en jongeren. Voor de laatste groep is met name door Ary van Nierop met zijn rubriek „Om en nabij de twintig" baanbrekend werk verricht, dat door Gabri de Wagt — eerst met de „Disselwagen", later met de „Groene Kalebas", die dit seizoen door een ander jongerenprogramma „De Dovenistel" wordt opgevolgd — voortreffelijk is voortgezet. De AVRO had eerst zijn jongerenprogramma „De Zondagclub" (o.l.v. R. Feenstra en heeft nu de rubriek „De Twintigers". Ook KRO en NCRV hebben naast hun jeugduitzendingen jongerenprogramma's.

Als voorbeeld van een „radio-magazine", die door tal van jongeren (hoewel ook door ouderen) met plezier wordt beluisterd noem ik „Ruim Baan", het Woensdagmiddagprogramma van de VARA, een voortzetting van de indertijd door Gabri de Wagt begonnen rubriek „Het stond in de krant". De naam van De Wagt laat ik nog een keer vallen, omdat hij het is, die de jeugd- en jongerenuitzendingen van de VARA een nieuwe, aantrekkelijke vorm heeft gegeven. Het is niet overdreven te

Radio is GEEN speeldoos (ook niet voor jongeren . . .)

zeggen, dat deze VARA-medewerker, die zich sinds enkele maanden niet meer met jeugduitzendingen, maar met het samenstellen van kleine klankbeelden bezig houdt, ook bij de andere omroepverenigingen „school" heeft gemaakt.

Over het algemeen mag gezegd worden, dat de jongeren in de Nederlandse radio-programma's wel aan hun trekken komen. In dit verband wil ik nog één programma noemen: „Minjon", de AVRO-jeugdromp, waarvan de programma's goeddeels door jongeren zelf worden verzorgd. Hoewel deze uitzendingen even tijd nodig hebben gehad, om hun vorm te vinden, meen ik dat de voordelen — zelfwerkzaamheid, eigen initiatief — thans ruimschoots opwegen tegen de nadelen: dilettantisme op de planken kan amusement zijn, dilettantisme uit de luidspreker is doorgaans gruwelijk vervelend. Ik meen te weten, dat het jongerenprogramma van de VARA en „Minjon" verhoudingsgewijs druk beluisterd worden. Dit blijkt uit de reacties als er actuele kwesties aan de orde komen. Het aantal brieven naar aanleiding van de discussie over de militaire dienst in „de Groene Kalebas" b.v. was zeer groot. De samenstellers van beide genoemde programma's mag men zeker niet verwijten, dat zij geen rekening houden met wat er onder hun jonge luisteraars leeft.

NU het eerste citaat, de conclusie uit het CBS-rapport. Een conclusie die volkomen in overeenstemming is met de tendens van het interessante UNESCO-boekje (in Nederland te bestellen bij Martinus Nijhoff, Den Haag). In andere landen mag dan het veelvuldig beluisteren van voor volwassenen bestemde programma's door de jeugd aanleiding tot verontrusting zijn, in ons land is er voor deze verontrusting geen reden. De structuur van ons omroepbestel, de structuur ook van het „auditorium", dat zich bij het bepalen van z'n lidmaatschap ener omroepvereniging wél, bij z'n luistervoorkeur bslust niet door politieke of levensbeschouwelijke overtuiging laat leiden, werken in de hand, dat de programmaleiders er in de

principiële uitzendingen op uit zijn, de kool en de geit te sparen — en de principiële, de gerichte programma's nemen op het geheel van de zendtijd maar een gering aantal uren in. Programma's voor „strikt volwassenen" — in de zin van de r.k. film- en lectuurkeuring — kennen wij niet in ons land. Typerend is in dit verband, dat een deel van de katholieke pers zich na de afkondiging van het mandement heeft gehaast, te verklaren dat de passage daarin over het geregeld luisteren naar VARA-uitzendingen géén betrekking had op de ontspanningsprogramma's... Niemand zal mij ervan overtuigen, dat enig programma van de Nederlandse radio onze jongelingschap slechter zal maken dan zij is. Verklankte beeldromans, zoals die welke in Amerika kinderen tot allerlei nare daden schijnen te inspireren, kennen wij hier niet. Zelfs „Paul Vlaanderen" is au fond een onschuldig — dan ook Engels — geval. Ik kan me heel goed voorstellen, dat de jonge liefhebbers van progressieve jazz, of hoe dat verder mag heten, graag luisteren naar de stem van Pete Felleman, die mij een gruwel is. Ik kan me even goed voorstellen, dat andere — en misschien toch ook wel dezelfde — jongeren géén van Rutger Schoute's voortreffelijke spontane reacties hebben overgeslagen.

DE meest bemoedigende zin uit de conclusies van het CBS-rapport over het luisteren van jongeren is: „Hun luisterstijl wijst niet op een gemis aan selectiviteit of op grotere oppervlakkigheid". Niet te vroeg juichen echter, want in het woordje „grotere" schuilt het venijn. De oppervlakkigheid van de radio-luisteraar is over het algemeen namelijk groot. Ik citeer nog even het rapport: „Het merendeel der radiobezitters heeft een extensieve luisterstijl: d.w.z. men luistert vrij veel maar waarschijnlijk met verspreide aandacht." Met andere woorden: in de meeste, zeker in heel veel, gezinnen is het radio-toestel de speeldoos, die pa aanzet als hij opstaat, die moe inschakelt als zij stof gaat afnemen, die zoon- en dochterlief in werking stellen zodra zij thuis komen.

En daarom wil ik besluiten met deze conclusie: de jongeren dienen zich een selectieve luisterstijl eigen te maken. Ze doen er goed aan de programma-bladen geregeld bijzonder na te snuffelen en niet maar lukraak het speeldoosje in te schakelen, tenzij zij zich in dat geval de moeite geven eens na te gaan of een van de vele buitenlandse stations soms een programma uitzendt dat beter is dan dat wat Hilversum toevallig op dat moment de aether instuurt. Het is bedroevend, dat buitenlandse zenders — alweer volgens het CBS-rapport — zo weinig beluisterd worden. Het radio-luisteren is ook voor de meeste jongeren helaas teveel sleur, te weinig een kwestie van onderscheidingsvermogen.

HENK SCHAAFSMA

JONGERE SCHRIJVERS, JONGERE LEZERS

Jonge mensen zijn veelal hoofdpersonen in de romans, door jonge schrijvers van onze tijd gepubliceerd. En hoewel deze auteurs zich daarbij niet in het bijzonder richten tot jonge mensen ligt de vraag voor de hand: hoe oordelen jonge mensen over deze romans?

Van de jonge schrijvers, die debuteerden na 1945 zijn het meest bekend geworden: Langen, Hermans, Van 't Reve, Kouwenaar, Claus, Mulisch, Blokker. Ongetwijfeld vergeet ik er enkelen bij deze opsomming, maar het bovenstaande rijtje is representatief. En daarmee wordt dan tevens gezegd, dat de jongere auteurs, schrijvende over het leven en de situatie van jonge mensen, de traditie volgen van de „roman noir”.

Deze oude Franse term heeft heden de inhoud: de roman, welke het menselijk leven verbeeldt als fundamenteel zinloos en daardoor als een helse benauwenis, waaruit geen bevrijding mogelijk is. Dat gebeurt in de boeken van bovengenoemde schrijvers, dus in „De Tranen der Acacia's” in „Ik heb altijd gelijk” „Avonden”, „Ik was geen soldaat”, „De Hondsdagen”, „Archibald Strohalm” en „Bij Dag en Ontij”. Het bestaan van de jonge mens wordt daar beheerst door de ervaring van het zinloze leven, welke zinloosheid nog een bijzondere nadruk verkrijgt door het procédé van de abstracte roman. In zulke boeken wordt het „verhaal” samengesteld uit een aantal stukken „werkelijkheid”, d.w.z. uit een aantal ons alle bekende levenssituaties, die echter door hun bijzondere samenvoeging een abstract, maar daardoor eventueel zeer „echt” levensbeeld opleveren.

Door nu een aantal, elk op zich bekende en gekende innerlijke of uiterlijke toestanden, te componeren op een wijze, als wij ze zó tezamen in hun opeenvolging of gelijktijdigheid niet kennen, wordt door deze schrijvers, de suggestie van het zinloze hoog opgevoerd. Het jongerenleven blijkt dan gekenmerkt door nachtmerrie-achtige, beklemmende angsten en benauwenissen, waarin zij zich bewegen, machteloos om ervan los te komen. De innerlijke verschrikking domineert, doordat het leven zo anders blijkt, dan blijkbaar onbewust werd verlangd en als vizioen beleefd. Maar zo verpletterend is die verschrikkelijke erva-

*ik leef langer dan hun vrees
zei ik maar de hemel verschoof
wij zagen nu niets dan grijze wolken
het moest een trieste dag geweest zijn*

*en nu, nu voor het eerst zei ik
dat in de put van het najaar de
parel niet is vergaan glinstert zij
in de voorjaarszon niet als een oog?*

HANS LODEIZEN
(Gedichten, 1952)

ring, dat het niet of nauwelijks komt tot een confrontatie van verlangen en actueel leven. Dat laatste is er alleen maar, al lukt het een enkele maal iets van het andere, het zuivere, te ervaren.

Deze toestand van voortdurende verschrikking heeft tot gevolg, dat elk gepoogd contact kortsluiting veroorzaakt, elke verzachting vrijdeld wordt. De jonge mensen in deze romans worden ons getoond in een onontkoombaar lijden. Een enkele maal ondernemen zij pogingen om daaraan te ontsnappen, maar bij voorbaat wordt geweten, dat die pogingen op niets zullen uitlopen.

De volle schuld van deze toestand dragen de ouderen. Het ouderlijk huis is in deze romans een hel van kleinburgerlijkheid, waarin de mensheid zijn laagste streken uitbroedt. De ouderen zijn volledig verantwoordelijk voor de maatschappij, die door en door rot is en waarin allen hun totale verworping tegemoet gaan; een verworping, waaraan de jongeren deel hebben als slachtoffers. Men heeft ze erin geworpen onder het uiten van fraai-klinkende ethische en godsdienstige leuzen en daarmee prijsgegeven aan het ondragelijke bestaan zonder uitkomst.

De situatie der jongeren wordt in deze romans ten dele naar waarheid verbeeld. Verhoudingen en innerlijke toestanden als daar beschreven, typeren onze tijd. Maar de jongere schrijvers, die deze boeken maakten, zijn niet ontkomen aan de mode. Elke periode heeft, wat de dominerende tendenties in de literatuur betreft, behalve een waarachtige verhouding tussen literatuur en leven ook een modieuze; d.w.z. de als waarachtig gevoelde trek van de tijd wordt radicaal verabsoluteerd en daardoor van het algemene leven vervreemd. Als in deze tijd de ervaring der zinloosheid een realiteit is, dan wordt deze beleving de enige en alles omvattende. Daarnaast mag dan niets meer als ook waarachtig van deze tijd bestaan.

Deze verabsolutering van het zinloze nu is maar al te zeer in haar levensvervreemdende uitwerking merkbaar in de bovengenoemde romans. De compositie, te opzettelijk naar die ene zijde uitgewerkt, verraadt het evenzeer als de krampachtigheid, waarmee die éne beleving verdedigd wordt in haar absoluteheid tegen levenservaringen met waarden-inhoud. Die laatste worden zonder meer afgedaan als humanitaire halfzachtheden, waarover alleen maar prietpraat verkocht wordt. Verder heeft de lezer voortdurend het gevoel, dat de zaak niet zo heet gegeten wordt als opgediend. De klank is soms vals, en alle middelen der moderne romankunst moeten in het geweer komen om wat mode is echt te doen schijnen. Men vermoedt soms een isolement van de schrijver, een te sterke opsluiting binnen

de kring der mede-auteurs. Hoe anders te verklaren, dat, naar mij steeds weer blijkt, jonge mensen, die deze boeken lezen, ze niet als „echt” aanvaarden?

En ik denk nu niet aan jongeren, die zo wel eens wat lezen. Ik heb er voor ogen die grote belangstelling hebben voor de moderne literatuur, en niet alleen voorzover ze in Nederland verschijnt. Zij herkennen zich zelf in deze romans maar te dele. Zij voelen de scheefgetrokkenheid van het daarin gegeven levensbeeld der jonge mensen. Hun belevingswereld is rijker geschaakt dan dat der figuren in de boeken van onze jonge auteurs. Het is mijn indruk, dat deze schrijvers zich te weinig kunnen distancieren van zin- en waardenloosheidsfilosofieën onzer dagen, die met een veel-eisende felheid worden gepredikt, welke op zichzelf reeds verdacht mag zijn. Daardoor vervreemden zij van het algemene leven, zeker van dat der jongeren, waartoe zij krachtens lot en leeftijd behoren.

Voor zover het ooit mogelijk is over deze dingen iets te zeggen, zou ik willen opmerken, dat voor zéér vele jongeren het leven niet in de eerste plaats absurd is. En zij voelen zich evenmin geplaatst voor de keuze, die de schrijvers hun opdringen: óf erkenning van het zinloze óf vervallen tot de moraal en de waarheden der ouderen. Hun situatie is daardoor niet bepaald. Zonder die kansen hoog aan te slaan en zich in dit opzicht aan een voos idealisme over te geven, zijn zij bereid elke kans op verwerkelijking van wat zij van het leven verlangen, aan te grijpen. Een zekere wantrouwende nuchterheid gaat in hen samen met het besef, dat omtrent de toekomst ook een en ander van henzelf afhangt. Zij voelen zich niet alleen maar slachtoffer.

Hoewel in dit soort zaken niets te voorspellen valt, zal m.i. over enige jaren wel blijken, dat de jonge generatie van romanschrijvers de huidige eenzijdigheid niet zal voortzetten.

B. C.

zei ze ...

*deze oude vieze wereld
die kun je gerust weggooien:
de romantiek van
uilskuikens*

*het is verdomd
moeilijk om te leven
zie in de hemel:
alles is rotzooi
maar als we maar
hoop hebben*

*zolang we maar
hoop hebben ...*

HANS LODEIZEN
(Gedichten, 1952)

Bestaansrecht van de HUMANISTISCHE Jongeren Gemeenschap

„...Zo kan iedereen het welbekende steentje bijdragen ter versterking van de humanistische gelederen, enz., enz.”

MEET deze ironische zin eindigt een stukje in „t Spuigat”, uitgave van de H.J.G.-Haarlem, waarin o.a. de leden weer eens opgeroepen worden hun vrienden en kennissen te bewerken, de lezer begrijpt wel waarvoor. Is de H.J.G. echter méér dan een steentjes-bijdraagster voor de kwantitatieve versterking van de humanistische gelederen? Ongetwijfeld ja. Zij is dit reeds door haar pogen een jongeren-gemeenschap te vormen en zich een eigen gezicht aan te meten.

In '48 gevormd door jonge leden van het Verbond heeft de H.J.G. in vele plaatsen aanvankelijk teveel Humanistisch Verbondje gespeeld. In die zin dat men in de H.J.G. slechts een gelegenheid zag om zware problemen te bekijken en te bepraten. Er ontstond geen gemeenschappelijke band, een „wij-gevoel” ontbrak. Langzamerhand is dit veranderd. De H.J.G. is bezig een jongeren-gemeenschap met eigen sfeer te worden. De meeste plaatselijke gemeenschappen betekenen voor de leden meer dan een humanistische discussie- of gezelligheidsclub.

Velen komen niet meer via het Verbond naar de H.J.G. maar raken met het H.V. in contact door de H.J.G., die een eigen aantrekkingskracht heeft gekregen. Het „gemiddelde” lid is jonger geworden. De stijfheid is verdwenen en omgeslagen in het tegendeel. Als illustratie hiervoor diene de ontwikkeling in de namen van de diverse uitgaven van verschillende plaatselijke H.J.G.-gemeenschappen: Convocatie nr. ..., Programma, Homunculus, Maandbericht, Contactorgaan, Het Blinkertje, De Peperbus, 't Spuigat, d'Uilebal, 't Sloizie, Het Hu-maantje, Domme kracht.

Deze veranderingen in de H.J.G. schep- pen ook nieuwe problemen. Sommigen komen meer op de kolder dan op het humanisme af. De sterke band tussen de leden geeft aan meningsverschillen soms een heftig karakter. Dit doet echter niets af aan de positieve waarde van de ontwikkeling tot een werkelijke jongeren-gemeenschap met karakter. Hierdoor draagt de H.J.G. thans ook haar steentje bij tot de kwalitatieve versterking van de humanistische gelederen.

Heeft zo de H.J.G. reeds reden van bestaan als jongeren-gemeenschap van het Verbond, indien zij werkelijk een humanistische jongerengemeenschap wil zijn

dan moet de H.J.G. haar bestaansrecht aan die H. kunnen ontfangen.

Het moderne humanisme heeft concrete vorm gekregen doordat een groot aantal buitenkerkelijken die bepaalde waarden, normen en idealen (op geestelijk, maatschappelijk, politiek en cultureel terrein) bezaten en uitdroegen, de behoefte gevoelden aan deze waarden een concrete wereld- en levensbeschouwelijke achtergrond te geven. Voor deze mensen — i.c. de leden van het H.V. — is het humanisme als het ware het resultaat, de gevolgtrekking, van reeds gefundeerde ideeën en opvattingen. Voor de jongeren in de H.J.G. is het humanisme veel meer een *uitgangspunt*, van waaruit men op zoek gaat om concrete standpunten en stellingen in te nemen.

NATUURLIJK is bovenstaande tegenstelling overdreven. Vanuit het humanisme redenerend komt men veelal juist tot dezelfde waarden en normen die het humanisme geboren deden worden. Toch blijft het feit bestaan dat het humanisme — als elke geestelijke stroming — een zelfstandig leven, los van de geestelijke vaders ervan, zal gaan leiden. Een volgende generatie zal vanuit het humanisme tot geheel andere conclusies kunnen komen dan de vorige generatie, juist bij het bepalen van concrete standpunten tegenover maatschappelijke en politieke vraagstukken. Vanzelfsprekendheden van vandaag zullen morgen vraagtekens zijn. Huidige problemen zullen „opgelost” schijnen. Er zullen wellicht consequenties uit het humanisme getrokken worden die thans in het geheel niet gezien worden, waarvoor men nu wellicht zou terugschrikken.

De H.J.G. kan in deze ontwikkeling een taak vinden. Niet door te pogen het humanisme theoretisch te verdiepen. Afgezien van het feit dat dit toch niet zou lukken, kan dit beter — voorzover het niet het werk van individuen is — in het Verbond geschieden. De H.J.G. kan wel bijdragen tot het *zuiver houden van het humanisme*. Met zuiverheid bedoel ik niet „naar de letter van een beginselverklaring” of rechtlijnigheid. Maar zuiverheid in de zin van eerlijk en waarachtig zoeken naar hetgeen het „humanist zijn” meebrengt. De consequenties daarvan trachten te trekken op alle levensgebieden. In te zien dat het zich-humanist-n-o-e-m-e-n op zich zelf geen waarde heeft.

Men heeft het tegenwoordig erg veel over zaken als maatschappelijke verwildering, massamens, asfaltjeugd, enz. Er is ongerustheid over het feit dat velen zo volstrekt zonder enige norm schijnen te leven, geen enkele geestelijke belangstelling opbrengen, verre blijven van alle sociale en politieke idealen. Te weinig aandacht wordt evenwel besteed aan een andere, nog onrustbarender, kant van deze vervlakking: de uitholling van alle normen, idealen en „ismen” door te tekort schieten van de dragers en aanhangers ervan, die zichzelf zo graag „positief” noemen. Bedenklijker dan het aantal buitenkerkelijken dat pretentieloos „niets” is, is het aantal binnenkerkelijken (en binnen H.V., H.J.G.?) dat in wezen ook „niets” is, doch een gevaarlijk superioriteitsgevoel heeft tegenover de eerste categorie nietsers. Actueler dan het probleem welke politieke beginselen de voorkeur verdienen is de verontrustende vraag hoe het komt dat de praktijken van alle politieke partijen zo strijdig met hun beginselen zijn. Het meest beangstigende in de strijd tussen westerse democratie en het communisme is wel het feit dat in beide kampen de eigen idealen — juist ter wille van de strijd voor dat ideaal — verminkt worden.

DIT steeds meer toenemende tekortschieten is vooral een gevolg van gebrek aan moed; men loopt weg voor het eigen standpunt, men durft de consequenties ervan niet door te denken. Het is op den duur echter niet mogelijk verstoppertje te spelen met zichzelf. Indien men blijft staren op een ideaal, zonder de problemen en gevolgen die erdoor opgeroepen worden onder het oog te willen zien, doodt men het ideaal zelf. Er ontstaat een geestelijk klimaat waarin de normen inhoudsloos worden. Stelsels als het fascisme, die de normloosheid tot norm en systeem verheffen, krijgen hun kans.

Juist tegen deze aspecten van geestelijke vervlakking kan de H.J.G. waarschuwen. Naar buiten toe dient de H.J.G. er telkens de vinger op te leggen als anderen handelen in strijd met — niet de humanistische — maar hun eigen be-

DE NIEUWE WEG

WAT is er al vaak sinds de oorlog een beroep gedaan op de jongeren. Meestal ging dat beroep dan van de ouderen uit, die vonden dat de jongeren toch maar eens zus of zo moesten doen of dit en dat nalaten. Ik weet niet wat men van al deze vaak idealistische oproepen heeft verwacht, maar het feit dat het resultaat bijna altijd nihil was, heeft mij niet verbaasd. De jongeren van vandaag zijn niet te vangen voor zaken die hen zelf maar weinig aangaan of die niet direct resultaten afwerpen. Voor een belangrijk deel is deze mentaliteit te wijten aan de oorlog, dat spreekt vanzelf; in de oorlog immers leefden wij van dag tot dag, van uur tot uur soms, en in een front-situatie zelfs van minuut tot minuut. Iedere arbeid die geen directe resultaten opleverde scheen zinloos te zijn geworden en ieder filosoferen over geestelijke zaken al evenzo.

Hoewel dus de oorlog een belangrijk aandeel heeft gehad in de ontwikkeling naar een meer op zichzelf gericht bestaan, meen ik dat hij niet de oorzaak ervan is. De gecompliceerdheid van het leven immers, die sinds de industriële revolutie hand over hand is toegenomen, maakt het steeds moeilijker het gehele wereldbeeld te

overzien. De mechanisatie van de arbeid vermindert in steeds groter mate de waarde van de persoonlijkheid in het productieproces en dus de interesse van de persoon in dat proces. Wat is er in deze ontwikkeling waarschijnlijker dan dat men zich binnen de muren van de eigen vesting terugtrekt en althans dat brokje leven tegen de aanvallen van buitenaf beschermt?

Tot nog toe is vrijwel alle actie tegen de waardevermindering van het persoonlijk element vruchteloos gebleven. Zij is begonnen met de actie van de Engelse arbeiders die honderd jaar geleden in mensonterende toestanden leefden en in hun woede als verzet tegen dit onwaardig bestaan de machines vernietigden, die zij als oorzaak van alle kwaad zagen. Zij is voortgezet in stakingen en opstanden nadien, die weliswaar sociale toestanden soms verbeterden, maar vrijwel nergens bijdroegen tot een herwaardering van de factor mens. De mechanisatie van het arbeidsproces berust immers op economische en niet op menselijke factoren?

De mens-ontwaardende oorlogvoering riep verzet op. De beweging van het gebroken gewertje was vol idealisme, maar daardoor blind voor de feiten. De ontuchtering moet voor haar aanhangers een

verschrikkelijke ervaring zijn geweest.

Men zou zo meer voorbeelden kunnen noemen van acties, die erop gericht waren de intrinsieke waarde van de vrije mens te behouden. Doorgaans geschiedden deze acties dan in het verband van een groep of een partij en doorgaans (helaas) hadden zij weinig of geen resultaat.

HEEFT dit iets met het humanisme te maken? Als de jongeren geen binding meer willen, zullen zij zich dan wel laten winnen voor het Humanistisch Verbond? Dat dit probleem alles met het humanisme te maken heeft lijkt mij zonder meer duidelijk voor ieder voor wie het humanisme een persoonlijke levenshouding is die zich juist voor een belangrijk deel op deze persoonlijke vrijheid baseert.

Wanneer het Humanistisch Verbond echter, op welke wijze dan ook, zou trachten de jongeren „te winnen”, zou het naar mijn stellige overtuiging een even grote nul op het request krijgen als de organisaties die daarin voorgingen. Opmerkelijk is evenwel, dat het Verbond nimmer een dergelijke poging heeft gedaan. De Humanistische Jongeren Gemeenschap, die binnen het Humanistisch Verbond werkt, is bepaald niet als vliegvanger voor de jeugd bedoeld en in deze gemeenschap leeft niet het verlangen anderen tot onze opvattingen te „bekeren”. De actiekeren is dus verlegd van de organisatie naar het individu: het is niet de organisatie die zich met het individu bemoeit, maar vele individuen die met elkaar deze gemeenschap vormen, houden een organisatie in stand om de voordelen die dat niet alleen voor hen persoonlijk, maar ook voor anderen biedt.

Het is niet nodig hier te wijzen op de vele werkzaamheden die het Verbond (en op bescheiden schaal ook de H.J.G.) alleen bij de gratie van de organisatie kan verrichten, hoofdzakelijk is hierbij wel dat wij bedenken, dat de aantrekkingskracht die de Humanistische Jongeren Gemeenschap — blijkens haar vrijwel maandelijks stijgend ledental — op de jongeren uitoefent, gelegen is niet in de organisatie, maar in de persoonlijke waarde van de mens.

De landelijke actie die de H.J.G. deze maand zal gaan voeren en die de naam „Wegwijzer-actie” heeft gekregen, is dan ook geen propaganda-actie in de zin van „zieltjeswinnerij”. Wij voelen niets voor de „bekering” van mensen die anders over de dingen denken dan wij. Wat wij wel willen bereiken is, dat de velen die bij ons zouden horen, maar niet van ons bestaan op de hoogte zijn, althans zullen weten dat de H.J.G. ook voor hen openstaat. De „Wegwijzer-actie” volstaat met de weg te wijzen, het is aan ieder mens zelf de weg te volgen die hij voor zichzelf de beste vindt. Is het dan nog nodig op te merken, dat voor ons de nieuwe weg, die ons persoonlijk de beste mogelijkheden biedt, het moderne humanisme is?

RON. DE LA RIE

ginselen en theorieën. De H.J.G. moet waarschuwen tegen de steeds veelvuldiger wordende aantastingen van de persoonlijke vrijheid, de verantwoordelijkheid en de gerechtigheid, juist door hen die zo'n druk gebruik maken van deze woorden.

Naar binnen toe heeft de H.J.G., zoals gezegd, zich rekenschap te geven van het humanisme en daar de consequenties uit te trekken. Ook al jaagt men daardoor vrienden op de kast en vijanden in het harnas. De H.J.G. kan dit doen, juist als organisatie van jongeren, die in het algemeen kritischer zijn dan de ouderen en op sommige punten minder vast in oude vormen en gedachten.

Voor deze taak is moed — niet te verwarren met onvoorzichtigheid — nodig. Onvoorzichtig (en bovendien onbehoorlijk) is het om niet zorgvuldig op te passen andere mensen in hun gevoelens te

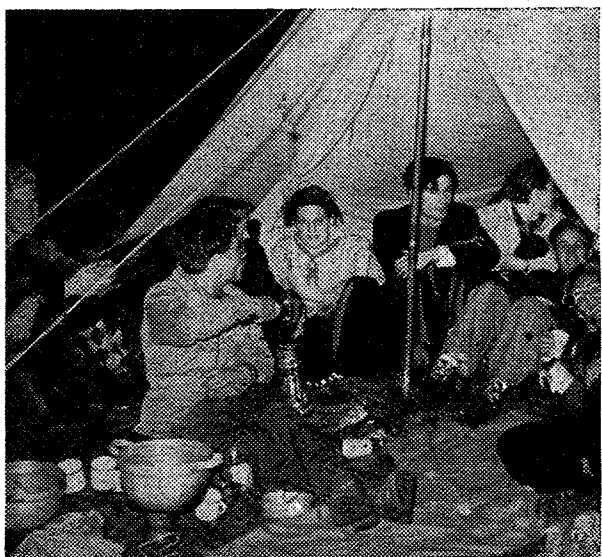
kwetsen. Maar het is op een geheel andere manier onvoorzichtig om overtuigingen en meningen te ontzien, door eigen denkbepelden niet te verkondigen of aan te durven hangen, uit angst er op aangevallen te worden met een „zie-je-nou-wel”.

Vele humanisten aarzelen hierom ook te zeer met op te komen voor de rechten van anderen, uit vrees met deze anderen vereenzelvigd te worden. Opvattingen en ideologieën die los van — of zelfs tegenover — het humanisme staan kan men als humanist natuurlijk niet verdedigen. Maar wel moet men krachtens het humanisme, en de verdraagzaamheid die het kenmerkt, opkomen voor het recht van de mensen, deze opvattingen en ideologieën aanhangen, om te leven naar hun beginselen, voorzover zij althans hierdoor dezelfde rechten van derden niet aantasten.

Men kan dit niet uit „voorzichtigheid” afwijzen. Dergelijke voorzichtigheid is namelijk erger dan onvoorzichtigheid, het betekent in wezen dat men het humanisme niet aandurft en innerlijke uitholling — die uiteindelijk dodelijk zal zijn — is er het gevolg van.

INDIEN de H.J.G. dit inziet en er naar handelt dan zal zij automatisch ook „een steentje bijdragen” ter versterking van het humanisme. Dan heeft een humanistische jongeren-gemeenschap recht van bestaan.

RUDOLF DE JONG

Het ONDERWIJS en de JONGEREN

IN de tegenstelling van belangen tussen de jongeren, die zich door scholing, opleiding en studie voorbereiden op hun toekomstige taak in de maatschappij en de ouderen, die het als hun taak zien de vormen van deze voorbereiding te organiseren, is het onderwijs als traditioneel instituut van vormings- en scholingsarbeid het trefpunt van talrijke meningsverschillen.

Elk onderwijsstelsel draagt in zijn opbouw de sporen van de maatschappelijke probleemstellingen van een voorbijgaande periode, maar richt zich steeds op een nieuwe, nog onvolledig afgetekende, maatschappelijke situatie. Het is nu verleidelijk deze beide tegenstellingen: jongeren—ouderen en traditie tegenover nieuwe vormgeving met elkaar te verbinden en de jeugd te zien als de paladijnen (voorvechters) van een begeerlijke toekomstvisie, terwijl de ouderen zich slechts hardnekkig vastklampen aan oude tradities, die door hun verstarde vorm een onbruikbare inhoud in stand houden.

Men moet reeds tot de niet zo heel jonge jongeren behoren om het oordeel over het onderwijs, met alles wat met dit probleem verbonden is, uit een ander gezichtspunt te beoordelen dan vanuit de leerling, die zo spoedig mogelijk van school af wil zijn; die de school ziet als een dagelijkse belemmering van zijn vrijheid; die het vak van zijn keuze nog aanvaardt, doch de rest een vorm van tijdsverspilling vindt, die op zijn hoogst verklaard wordt door het feit, dat er nu eenmaal docenten zijn, die in dit vak ook les moeten geven.

Het is dus niet goed mogelijk om deze jongeren tot getuigen te roepen bij een balans over ons onderwijs. Toch mogen wij, en hiermee plaatsen we ons dan op het standpunt van de tot oordelen gerijpte jongeren, niet uit het oog verliezen dat zij, de leerlingen, de eigenlijke „verbruikers” zijn van het in onze maatschappij tot enorme afmetingen uitgegroeide bedrijf, dat we „onderwijs” noemen.

Indien we uitgaan van de stelling, dat het onderwijs een tweeledige taak heeft: de vorming van de jonge mens tot een zelfstandige, zich verantwoordelijk wetende persoonlijkheid en tot een vakkundig geschoold lid van de maatschappij, bestaat reeds het gevaar, dat we slechts een schijn-tegenstelling construeren. Omvat niet reeds het begrip persoonlijkheid de aanduiding, dat de goed-opgevoede en opgeleide jonge mensen in staat zullen zijn zich te richten op hun maatschappelijke taak? Toch is het nodig deze tweeledige doelstelling te accentueren, omdat het onderwijs als opleidingsinstituut geneigd is de opvoeding los te maken van de opleiding en deze op-

leiding, uitgedrukt in diploma's, op de eerste plaats te stellen.

Voor een globaal overzicht van de huidige onderwijsmogelijkheden kunnen we drie dimensies (afmetingen) onderscheiden: de duur, de breedte en de diepte. Terugkijkend in de historie zien we, dat de breedte-dimensie gering was: slechts een klein deel van de jeugd was opgenomen in een systeem van onderwijs- en vakopleidingen. Alleen de groep, die door afkomst en bestemming een plaats zou krijgen in de leiding van het maatschappelijk leven kon bogen op een onderwijs, dat door duur (lagere school, gymnasium, universiteit) de volledige jeugd en beginnende volwassenheid omvatte.

In onze huidige tijdperiode worden de wenselijkheden, die reeds aan het begin van deze eeuw gesteld waren, langzamerhand en nog op te voorzichtige wijze, verwezenlijkt. De breedte-dimensie omvat alle jongeren uit alle sociaal-culturele lagen van onze bevolking en niet slechts voor het basis onderwijs van 6—12 jaar, maar ook in de eerste puberteitsperiode. Door het gymnasium, de H.B.S., het U.L.O., de scholen voor nijverheidsonderwijs en V.G.L.O. wordt de gehele opgroeiende jeugd in het onderwijs besloten en nu zien we ook de duur-dimensie zich aanpassen aan de breedte-dimensie.

De eis van algehele leerplicht, hetzij volledig, hetzij in part-time*), voor alle jongeren tot 18 jaar is van een morele verplichting tot een noodzaak geworden, wil men de problemen der industrialisatie en de vrije tijdsbesteding, gezien als cultuurvormende factor in onze maatschappij, tot een oplossing brengen.

BLIJFT nog over onze diepte-dimensie. De veranderingen in de menselijke verhoudingen, de noodzakelijkheid om de jonge mens op te voeden tot actieve deelneming aan de sociale en politieke democratische werkvormen, brengt de eis van opvoeding tot verantwoordelijkheid en tot gemeenschapsbesef met zich mede. In de termen van het onderwijs betekent dit: niet alleen opleiding maar ook opvoeding binnen de school. In de meer intellectueel gerichte opleidingen komt de wens naar voren om naast de verstandelijke ontwikkeling een ruime plaats te geven aan sport, handvaardigheid en de esthetische vakken. In de technische opleiding zien we een verbreding van de leerprogramma's: naast de techniek een kennismaking met het culturele leven. Muziek, toneel, gemeenschapskennis, enz. doen hun intrede op de vroeger uitsluitend technisch gerichte opleidingen.

Doch hiermee is het probleem van die

verdieping in het onderwijs niet uitgeput. Sedert 1900 zijn we opgenomen in een stroom van onderwijsvernieuingsbewegingen, die zich niet beperkt hebben tot een vernieuwing van de leerstof, maar vooral de nadruk leggen op een vernieuwing van de onderlinge verhoudingen in de school. Principieel mogen we vaststellen, dat de eis van persoonlijkheidsvorming ten dienste van de samenleving en de onderlinge verstandhouding een kwestie van opvoeding, van aanleren is. Wanneer uit het bedrijfsleven en uit het verenigingsleven de klachten komen over het gebrek aan verantwoordelijkheidsbesef, aan zelfstandigheid, aan team-geest, dan verwijst dit naar een tekort in onze opvoedingsmethoden, ook in het onderwijs. De samenwerking in groepsverband, het dragen van verantwoordelijkheid voor een gezamenlijk genomen besluit, het luisteren naar en het verwerken van de mening van anderen kan alleen geleerd worden in het groepsleven zelf.

In deze zin verdient het onderwijs met alle organisatorische, sociale en individuele problemen de volledige aandacht van alle jongeren, die tezamen met de ouderen zich bewust zijn van de betekenis van een goed opvoedings- en onderwijs stelsel in een dynamische samenleving. Onderschatting van deze dynamiek versterkt de traditionele vorm en vermindert daardoor de geleide aanpassing aan nieuwe maatschappelijke verhoudingen, die zich zonder twijfel zal manifesteren in een toenemende spanning binnen onze samenleving. De gevaren van overschatting, door onverantwoordelijke experimenten, kunnen allen ondervangen worden door een deskundige herziening van ons onderwijsstelsel, waarbij niet alleen de organisatie, maar ook de paedagogische werkvormen betrokken zijn.

L. v. G.

*) Part-time onderwijs: dagonderwijs aan jongeren, die reeds werken, in normale arbeidstijd. Zoals in de typografische vakken.

WEEKEIND Hum. Jongeren Gem.

op 6 en 7 NOVEMBER in de jeugdherberg „RHYNAUWEN” in Bunnik, bij Utrecht.

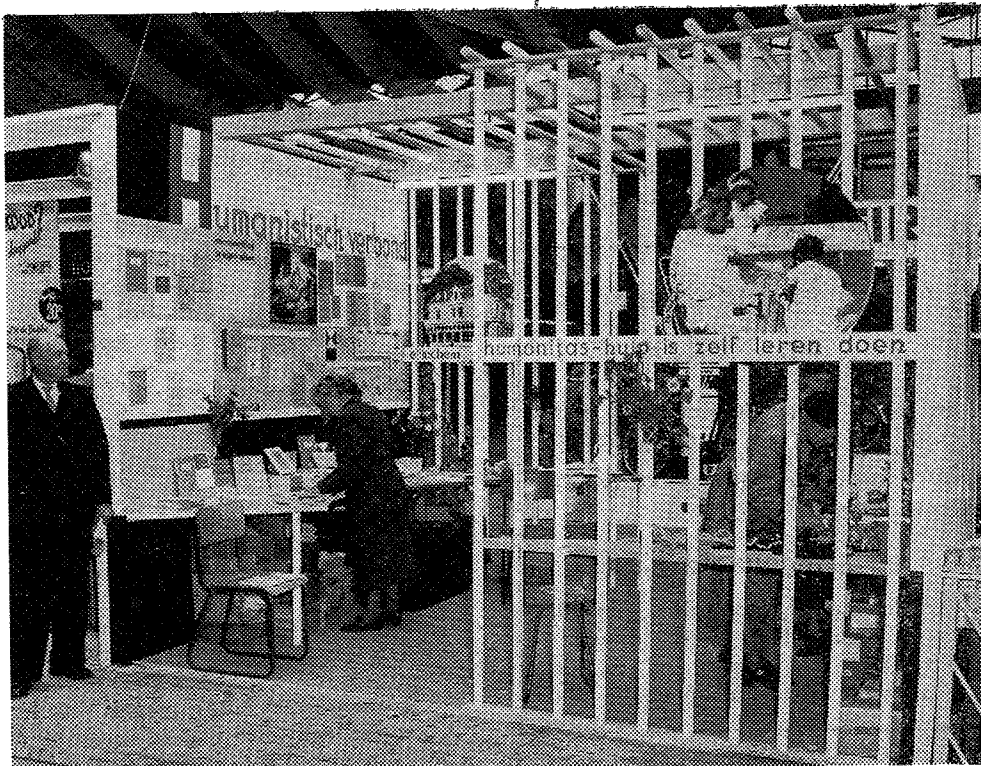
PROGRAMMA

Zaterdagavond: prof. dr. G. Stuiveling over „Humanisme en jongeren”;

Zondagmorgen: sport, volksdansen, wandelen, vrije discussies, of uitrusten...

Zondagmiddag: Willem van Lependaal over „De commissaris kan me nog meer vertellen”, met nabespreking over het gevangeniswezen in Nederland.

Kosten: f 2,50 p.p. (reiskosten boven f 7,50 worden vergoed). Opgave: Vóór 30 October 1954 bij Hetty van Bergem, Karel van Manderstraat 41, Haarlem.

ONDANKS de bezwaren van bepaalde katholieke zijde, welke de aanwezigheid van onze stand „onaanvaardbaar vond voor de katholieke bevolkingsgroep en zich daarom distancierde van alle activiteiten van de Damesbeurs”, hebben de Haagse humanisten tien dagen lang de bezoeken en bezoekers gelegenheid geboden nader kennis te maken met het moderne humanisme.

Onze stand was „aan alle kanten open”; men vond er aan de ene zijde alle publicaties van het Hum. Verbond, H.J.G., Hum. Thuisfront en „Humanitas”, aan de andere

werden fraaie voorwerpen verkocht, die onze vrouwen zelf hadden vervaardigd om de hoge kosten van de stand te bestrijden.

De bezoekers(ers) kwamen uiteraard niet in de eerste plaats op de Damesbeurs om geestelijke voorlichting te krijgen, desondanks vonden er zeer prettige gesprekken plaats, wonnen we enkele leden, verkochten brochures en boeken en kregen enige giften voor Humanitas. Ook zijn veel loten verkocht van de landelijke loterij van Humanitas. Een voor deze gelegenheid toepasselijke folder werd in een oplage van 10.000 exem-

plaren uitgedeeld.

Den Haag is tevreden met dit experiment, dat geslaagd is dankzij het enthousiasme van vele leden, die bij het ontwerpen en de opbouw van de stand hielpen, die ons hun financiële steun gaven of bereid waren het publiek te woord te staan.

Wij kunnen op dit moment nog niet bepalen hoeveel propaganda er van onze stand uitging. Echter onze aanwezigheid alleen al was belangrijk, de resultaten zal men op den duur eerst kunnen zien.

A. Tr.-W.

ADRESSEN H.J.G.

Landelijk secretariaat: Asterkade 30, Heemstede, dat alle gewenste inlichtingen verstrekt.

Hoofdbestuur:

Ron de la Rie (Amsterdam) 1e voorzitter; William Hartman (Rotterdam) 2e

voorzitter; Rudolf de Jong (Heemstede) 1e secretaris; Mettha de Nachtegaal (Haarlem) 2e secretaresse; Elly Käss (Hilversum) 1e penningmeesteres; Henk Bosselaar (Delft) 2e penningmeester en Hans Mozes (Amsterdam), redactie-secretaris „De Libertijn”.

Secretariaten van de plaatselijke H.J.G.-gemeenschappen:

Amsterdam: Jacob Hirsch, Amstel 77; Apeldoorn: Mia Klouwen, Waltersingel 81; Assen: Vera Godschalk, Iepenlaan 2; Beverwijk: Tineke Ferwerda, Waranda 13. 's-Gravenhage: Marten Bosma, Koornmarkt 58, Delft; Groningen: Wim Elbers, Heymanslaan 51; Haarlem: Wouter Schuurman, Kruidbergerweg 17, Santpoort; Hilversum-Bussum: Else Prins, Esiaan 7, Bussum; Leeuwarden: Lammert Zijlstra, Willemskade 8bis; Leiden: Cobi Leemeyer, Rijsburgerweg 10; Rotterdam: Kitty Stok, Walenburgerweg 94; Utrecht: Marijke Wilschut, Rijnlaan 116bis; Velsen: Stephan Oppenheimer, v. Lennepaan 26, Driehuis; Zaanstreek: Lies Flipse, Zuideinde 69, Westzaan.

Lezingen, die de VARA op Zondag uitzendt

17 Oct.: Ron de la Rie, alg. voorzitter Humanistische Jongeren Gemeenschap over: „Feestelijk leven in het jonge humanisme”;

24 Oct.: dr J. C. Brandt Corstius over „Even opbellen”;

31 Oct.: P. A. Pols over: „Schuldig bevonden”;

7 Nov.: dr J. P. van Praag: onderwerp nog niet bekend;

14 Nov.: Chr. Hennekes: „Kennen wij onszelf wel?”

HUMANISTISCHE JEUGD-BEWEGING

STELLIG zult U zich afvragen, wat het doel en streven van een Humanistische Jeugdbeweging zouden kunnen zijn. Onder de lezers zullen er ook stellig zijn, die zich afvragen of het eigenlijk wel wenselijk is er weer een nieuwe jeugdbeweging bij te hebben. Deze vragen zouden gerechtvaardigd zijn, als er bij het vormen van de H.J.B. geen andere gedachten leiding hadden gegeven.

Onder de jongeren van deze tijd bestaat sterk het verlangen een eigen levensstijl te vormen los van veel verouderde principes en idealen, waarmee het oude type jeugdbeweging was overladen. Aan dit verlangen nu wil de H.J.B. zoveel mogelijk tegemoet komen. De steeds groeiende aandacht voor het individu in onze tijd zal hieraan stellig niet vreemd zijn.

De H.J.B. wil het trefpunt zijn van alle jongeren, die zich in werk en ontspanning gezamenlijk willen beraden op deze eigen levensstijl. Alleen al door haar hechte vriendenkring zou de H.J.B. het bestaansrecht voor zich willen opeisen.

Alle organisatorische werkzaamheden worden door de H.J.B.-leden (leeftijdsgrenzen 15—23 jaar) zelf geregeld en verricht. Wel heeft elke groep een mentor, die zo nodig raad kan geven, en steun en hulp kan verlenen.

In verscheidene plaatsen bestaan reeds enkele jaren goed functionerende groepen. In de ruimst mogelijke zin wil de H.J.B. haar leden kennis doen nemen van wat er geschiedt op sociaal, cultureel en geestelijk gebied.

Een goed geslaagd zomerkamp heeft al deze facetten van onze gemeenschap nog weer eens duidelijk naar voren gebracht en de bestaande vriendschapsbanden versterkt, zodat wij met optimisme en grote plannen het komende verenigingsjaar tegemoet gaan. Ik hoop oprecht, dat de H.J.B. veel zal kunnen bijdragen tot de vrije vorming van de jonge mens in eigen sfeer.

H. DE GANS

Inlichtingen verstrekt: Janny Prins, Weth. Venteweg 70, Gouda.

MENS EN WERELD

Verschijnt om de veertien dagen

Hoofdredacteur: dr H. Bongers. Redactie-secretaris: J. van Straten, Goethelaan 73, Utrecht. Telefoon: 21563. Administratie: Bleyenburgerstraat 1, Utrecht. Telefoon: 10163. Postgiro: 304.960, t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht. Advertentietarieven op aanvraag. Kleine advertenties: f 1,— p. regel. Abonnementsprijs: voor leden van het Humanistisch Verbond f 3,— p. jaar, voor niet-leden f 5,—. Buitenland f 6,—. Losse nummers: f 0.20.

Verheugende groei van „Humanitas”

ALS dit nummer van „Mens en Wereld” verschijnt behoort het congres van „Humanitas” al weer tot het verleden; het werd vorige week in Hengelo gehouden. Er heeft daar vreugde geheerst, in de eerste plaats over de groei van het ledental. In één jaar — 1953 — nam dit toe van 6602 tot 7621, dus 1019 leden méér. Een aanwas met ruim vijftien procent in één jaar. Nu zijn er al meer dan 8300 leden.

Deze cijfers zijn niet de enige symptomen van een gezond organisatieleven. De veelomvattende maatschappelijke werkzaamheden blijken steeds groter gebieden te gaan omvatten.

Wij hopen op het congres van „Humanitas” — en in het bijzonder op de zeer belangrijke inleiding die dr P. C. J. van Loon er hield over „Ontwikkelingslijnen in het maatschappelijk werk” — nader terug te komen.

HUMANISTISCHE WEEKALENDER

1955

Het schild van deze kalender is een prachtige reproductie van de ets „DE MAAIER” van Jacobus van Looy.

De teksten werden gekozen door H. G. Cannegieter en prof. dr. Garnt Stuiveling.

Een prachtig en smaakvol geschenk en een vreugde om zelf te bezitten.

Prijs f 1.75.

Bestellingen bij de gemeenschappen of bij het Centraal Bureau Humanistisch Verbond, Bleyenburgstraat 1, Utrecht, Postgiro 304960

Getrouwd:

JOAN GUIDO EEKMAN

en

MARIJKE VAN DER ZWALM

De huwelijksvoltrekking vond plaats op Woensdag 29 September j.l. Nunspeet, Belvédèrelaan 14.

Heer, ruim 60 jaar, zoekt kennismaking met Dame, liefst den Haag of omstr. Brieven no. Oct. 5 Bureau van dit blad.

Dame, ontwikkeld, vriendelijk karakter, biedt zich aan voor gezelschap en huish. hulp bij dame of heer alleen in den Haag of omgeving. Br. onder no. Oct. 6.

Lectuur voor Indonesië.

Studieboeken, ontspanningslectuur, gelezen maand- en weekbladen. Wie zendt ons wat hij missen kan?

± 300 adressen in Indonesië. Stuur alles naar 2e Secr. Literaturoordienst Ver. Ned. Indonesië, Tomatenstraat 187, den Haag.

Voor a.s. ongehuwde moeder pleeggezin gezocht tot aan bevalling in Jan. Genegen in de huishouding te helpen. Brieven onder no. Oct. 7.

JURISTE zoekt per 1 November te
ROTTERDAM

RUIJME ZIT/SLAAPKAMER

of zit- en slaapkamer

liefst alleen gestoffeerd en met gasaansluiting. Brieven onder nr. 8 bur. v. d. Bl.

Humanisme en Religie

een serie opstellen van J. P. van Praag, D. H. Prins, P. Schut, G. H. Streurman, H. Redeker en Kwee Swan Liat.

Ingenaaid f 1.90

Bestellingen op postgiro 304960, t.n.v. Humanistisch Verb., Bleyenburgstraat 1, Utrecht of bij de plaatselijke gemeenschappen.

VREDESACTIE

Radicaal Pacifistisch Maandblad

onder redactie van Dr W. J. Jong en H. Kuysten. Administratieadres: Chr. Bennekerslaan 22 D, Rotterdam (O.). Abonnementenprijs f 3,— per jaar.

*Wat leeft er onder
de jongeren?*

DE LIBERTIJN

maandblad voor jongeren

uitgave: humanistische
jongeren gemeenschap

abonn.: f 1.50 per jaar

Redactie-secretariaat: Willaertstr.
12 III, Amsterdam Zuid I.

Betalingen: Giro 13500 t.n.v. Gem.
Girokantoor Amsterdam t.g.v. rek.
L 2888 De Libertijn.

De kerkelijken zorgen voor hun wezen
door het instandhouden van weeshuizen
etc.

Buiten-kerkelijken zorgen voor hun
wezen door zich aan te sluiten bij de

WEEZENKAS

Vereniging op de grondslag van het beginsel
„Opvoeding zonder geloofsdogma”

Inlichtingen omtrent het lidmaatschap
bij de Secretaris W. DE HAAS,
Adm. de Ruyterweg 234, Amsterdam-W.

CREMATIE

Het lidmaatschap der Vereniging voor Facultatieve Lijkverbranding geeft recht op toepassing van lage crematie-tarieven. Gezinscontributie f 3.— per jaar. De Vereniging bemiddelt voor gezinsverzekering op speciale voorwaarden.

**Alle gewenste inlichtingen: Hoofdkantoor
Rionwstr. 186, Tel. 554797, 'S-GRAVENHAGE.**

N.V. LEVENSVZERKERING-MAATSCHAPPIJ

AURORA OPGERICHT 1887

AMSTERDAM - HERENGRACHT 62 - TEL. 47006-42878

KAPITAAL- - LIJFRENT- - VOLKSVERZEKERINGEN

en . . . het veelgevraagde

AURORA SPAARCERTIFICAAT

(3% RENTE EN EEN GEGARANDEERD SPAARKAPITAAL
OQK NA OVERLIJDEN)

Vraagt vrijblijvend nadere inlichtingen